

הישיבה השלוש מאות ועשרים ותשע (שכט)

ביום י' בשבט התשע"ג (21 בינואר 2013) בשעה 12:30, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים עוזי אורנן, יהושע בלאו, משה בר־אשר (יו"ר), אהרן דותן, עמינדב דיקמן, אבי הורביץ, אפרים חזן, אברהם טל, דוד טלשיר, יוסף יהלום, חיים כהן, קציעה כ"ץ, מרדכי מישור, אהרן ממן, שלמה נאה, יוסף עופר, אמציה פורת, משה פלורנטיין, שמואל פסברג, שמא יהודה פרידמן; החברים־היועצים סיריל אסלנוב, חיים סבתו, דוד רוזנטל, עפרה תירוש־בקר; מנכ"לית האקדמיה טלי בן־יהודה; המזכירה המדעית רונית גדיש ועובדי המזכירות המדעית קרן דובנוב, ברק דן, דורון יעקב, תמר כץ, טובה שטראוס שרברין; עובדים מן המילון ההיסטורי; אורח: חבר ועדת הרפואה ד"ר בנימין מזוז.

סדר היום: א. הרצאת אלכסיי א' יודיצקי "האם הכירו יהודי ספרד את העברית של מסורת בבל? עיון חדש בתעתיקי העברית שבגלוסר ממנזר ריפול (Ripoll)"
 ב. אישור זיכרונות האקדמיה לשנים התשס"ז-התש"ע
 ג. מילים בשימוש כללי
 ד. מונחי רפואת הלב
 ה. מונחים שונים
 ו. מינוי ועדה לכדיקת סגולותיהם של מועמדים לאקדמיה ומינוי יושב ראש ועדת הדקדוק
 ז. אישור מחודש של תקציב האקדמיה לשנת 2012

א. הרצאת אלכסיי א' יודיצקי: "האם הכירו יהודי ספרד את העברית של מסורת בבל? עיון חדש בתעתיקי העברית שבגלוסר ממנזר ריפול (Ripoll)"

מ' בר־אשר: אני מתכבד לפתוח את הישיבה בהרצאת דבריו של עובד המילון ההיסטורי ד"ר אלכסיי יודיצקי על השאלה: האם הכירו יהודי ספרד את העברית של מסורת בבל?

[הערת העורך: ההרצאה ראתה אור בלשונונו עה, א (תשע"ג), עמ' 13-22.]

ב. אישור זיכרונות האקדמיה לשנים התשס"ז-התש"ע

מ' בר־אשר: מונחים לפנינו זיכרונות האקדמיה ללשון העברית לארבע שנים – משנת תשס"ז עד שנת תש"ע – ואנו מתבקשים לאשרם.

אושרו בלי הצבעה זיכרונות האקדמיה ללשון העברית לשנים התשס"ז-התש"ע (ישיבות רצג-שטז).

הכרך יצא לאור בשנת תשע"ה.

ג. מילים בשימוש כללי

הודעת הוועדה למילים בשימוש כללי

1. גְלוּמָה, גְלוּם (פוֹטנְצִיאל, פוֹטנְצִיאלִי)
2. תְּקוּפַת כְּהֵנָה, כְּהֵנָה (קדנציה)
3. כִּירַת שְׁפֵת; כִּירַת חֲמוּם (פלטת שבת)
4. אֲבִיזָרִי אֶפְנָה (אקססוריז).

רקע

1. גְלוּמָה, גְלוּם (פוֹטנְצִיאל, פוֹטנְצִיאלִי)
 בישיבת המליאה הקודמת הציעה הוועדה לאמץ את חידושו של יונתן רטוש יְכָלָה. כן הובאה הצעת הפונה אביעד בובליל גְלוּמָה על פי שם התואר גְלוּם = גנוז וחבוי, ובהשאלה גם מצוי בפוֹטנְצִיָּה, כגון "כל חלקי הדבור וצרוֹפִי צרוֹפִיָּהם צריכים להתבאר בו לא רק בהוראותיהם ודרכי שמושם הקבועים, אלא גם האפשריים, הגלומים בתוכם" (ביאליק, חבלי לשון).

המונח הוחזר לוועדה לביורר משמעות המילים בתחום הפיזיקה וכן לקביעת שם התואר. משיחות עם פיזיקאים התברר שפוֹטנְצִיאל הוא הדבר שממנו גוזרים את הכוח (נגזרת במובן המתמטי), ואילו פוֹטנְצִיאלִי משמש אצלם במשמעות הקרובה לשימוש הכללי – לדוגמה אנרגייה פוטנציאלית היא אנרגייה שיכולה לצאת אל הפועל ולהפוך לאחד מסוגי האנרגייה, למשל לאנרגייה קינטית (של תנועה). בדיון החוזר בוועדה סברו רוב החברים שהשורש גל"ם מתאים יותר, בין השאר משום ששם התואר גְלוּם רגיל מאוד בהקשר של פוטנציאל – 'הפוטנציאל הגלום ב...'. כן נטען שהמילה יְכָלָה קרובה מדיי ליכולת, ואם היא תיקלט היא עלולה לרשת את מקומה. הצעות אחרות לפוטנציאל מן השורש גל"ם: גְלָמָה, גְלָמָת, מְגָלָם, מְגָלוּם, תְּגָלָם, גְלִימוֹת.

יוער כי יש הקשרים שבהם אפשר להחליף את המילה פוטנציאל במילים עבריות קיימות אחרות, כגון 'כושר', 'יכולת', 'כוח'. בהקשרים מסוימים אפשר להחליף את פוטנציאלִי ב'אפשרי'.

הוועדה מציעה את גְלוּמָה תמורת פוטנציאל ואת שם התואר גְלוּם תמורת פוטנציאלִי. דוגמאות למשפטים מתוך המרשתת: עלינו למצות את הפוטנציאל שלנו; חברות מחמיצות את הפוטנציאל העסקי הקיים במדיה החברתית; מכשיר למדידת פוטנציאל למידה בגן ילדים; חשיפה מושכלת לפוטנציאל הטמון בפעילות הגז; המטרה הייתה להעלות את המודעות לפוטנציאל הגלום בשותפויות אלו; לקוחות פוטנציאליים;

בני זוג פוטנציאליים; מענק כספי לחקר טיפולים פוטנציאליים בפגיעות חוט שדרה; זיהוי סכנה פוטנציאלית.

2. תְּקוּפַת כְּהֵנָה (קדנצייה)

קדנצייה היא תקופת כהונה קצובה למילוי תפקיד, בעיקר בתחום הציבורי או המדיני. מקור המילה בפועל הלטיני cado שפירושו 'ליפול', ובתחומים מסוימים 'להסתיים'. השימוש במילה קדנצייה בהקשר של תפקיד ציבורי מוכר בעיקר מן הפולנית. באנגלית: term.

במקום קדנצייה רווח למדיי הצירוף תקופת כהונה, וכן רווחת המילה כהונה לבדה. הוועדה מציעה לאמץ את המונחים המשמשים ולקבוע תמורת קדנצייה תְּקוּפַת כְּהֵנָה, כְּהֵנָה.

3. כִּירַת שֶׁבֶת; כִּירַת חֲמוּם (פלטת שבת)

במילון למונחי כלכלת הבית תשל"ח (1997) נקבע תמורת hot plate, Shabbes-plate המונח מְטָמֵן – "מכשיר לגמר הבישול ולשימור החום". באותו מילון נקבע מְשֻׁפֶּת תמורת hot-plate – "יחידת בישול מכלל יחידות הבישול שעל הכיריים, כגון פלאטה בכירה חשמלית". המונח מְטָמֵן בעייתי מאוד לציון פלטה חשמלית כי בהלכה הטמנה היא בכיסוי ולא בהנחה על מקור חום, ולכן מוצע להחליף את המונח. בעיני חברי הוועדה נשאה חן הצעתו של אמציה פורת כירת שבת, אך הוער כי הפלטה אינה משמשת רק בשבת אלא גם באירועים, ולכן הוצע גם כירת חימום. הצעות נוספות: מְשֻׁפֶּת, מְשֻׁפֶּת שֶׁבֶת, מְשֻׁטָּח (כמו 'מגדלור'), לְהֶטֶת (כמו כְּסֻפֶּת, כְּוֶרֶת), מְחַמֵּמָה, מְחַמֵּם. עלתה גם ההצעה חָמָם (במילון למונחי כלכלת בית תשל"ח חמם הוא warmer – מכשיר לשמירת חומו של המאכל), אך הצעה זו נדחתה בגלל המשמעויות האחרות שיש למילה (בית מרחץ – מטורקית, חָמָם – שמו העברי של התבלין הַל). הוועדה מציעה לקבוע שני מונחים: כִּירַת שֶׁבֶת; כִּירַת חֲמוּם.

4. אֶבְיָזִי אֶפְנָה (אקססוריו)

אקססוריו הם פריטי אפנה המצטרפים לבגד להשלמת ההופעה, כגון תיק יד, צעיף, תכשיטים. המילה accessory קשורה ביסודה למילה הלטינית המאוחרת accessorius שפירושה 'משני'. השימוש במילה בתחום האפנה, בייחוד בצורת הרבים accessories, רגיל באנגלית של ארה"ב.

במילוני האקדמיה בתחומים שונים החלופה העברית ל־accessory היא עֶזֶר או אֶבְיָזִי (או אֶבְיָר).

הוועדה התלבטה אם לקבוע מונח מיוחד לאקססוריו בתחום האפנה, והחליטה לאמץ את הצירוף המשמש אביזרי אפנה. זו הייתה גם דעתם של רוב חברי האקדמיה שהגיבו על ההצעות.

הצעות נוספות שעלו: תְּקֻשִׁיטִים (הצעת הפונה אברהם צ'יצ'יק), גְּנָדְרִים, אֶפְנָנִים, לְוִינִים, עֶטוֹרָנִים.

הוועדה מציעה לקבוע את הצירוף אֶבְיָזִי אֶפְנָה.

מ' בר-אשר: אנחנו עוברים לדיון בהצעות הוועדה למילים בשימוש כללי. יציג אותן יושב ראש הוועדה, האד' פלורנטין.

מ' פלורנטין: במסגרת החיפוש אחר חלופה עברית ל**פוטנציאל** התחרו זו בזו בישיבה הקודמת **יכלה** ו**גלומה**. ואולם הוועדה נתבקשה לקיים בעניין דיון נוסף לאחר שעלתה שאלת שם התואר והשימוש בו בפזיקה. בירור עם פיזיקאים העלה שה**פוטנציאל** בפזיקה קרוב ל**פוטנציאל** הכללי, ובעיקר בגלל שם התואר **גלום**, הועדף שם העצם **גלומה** או חידוש אחר מן השורש גל"ם. עם זאת עליי להתוודות: כשלעצמי אני מעדיף דווקא את **יכלה**. שם התואר שייגזר ממנה יהיה ככל הנראה **יכלתי**.

ההצעה השנייה – **תקופת כהונה** או **כהונה** סתם לקדנציה – נראית פשוטה למדיי. סביב הפלטה לשבת היו דיונים קדחתניים. היו שטענו שהמילה **שבת** הכרחית בחלופה המוצעת, והיו שטענו בדיוק את ההפך. בסופו של דבר ראינו להציע הצעה כפולה: גם **כירת שבת**, הצעתו של האד' פורת, וגם **כירת חימום**. בדברי הרקע תוכלו לראות הצעות רבות אחרות.

בסוגיית האקססוריו החליטה הוועדה להתרכז בתחום האפנה ולמצוא שם לאותם פריטים המצטרפים לבגד להשלמת ההופעה. אקססוריו יש גם בתחומים אחרים, למשל במחשבים מדובר בכל הפריטים הנלווים למחשב. בתחום האפנה כבר קנה לו הצירוף העברי **אביזרי אפנה** שביטה, ולפי דרכנו אנו ממליצים לדבוק במה שהציבור נוהג.

מ' בר-אשר: תודה. נפתח בהצעה ל**פוטנציאל**.

א' פורת: אני מציע ששם התואר לא יהיה **גלום** אלא **גלומתי**.

ח' כהן: אני מסכים עם האד' פורת. אם נתקבל ההצעה **גלומה** עדיף שם התואר **גלומתי** מגלום. באחת הדוגמאות שניתנו בדברי הרקע לשימוש במילה **פוטנציאל** דובר ב'**פוטנציאל גלום**'. אם שם העצם יהיה **גלומה** ושם התואר **גלום**, מה ייאמר – '**גלומה גלומה**'? אבל לעצם המונח המתבקש אני מחזיק בדעתו של האד' פלורנטין שעדיפה ההצעה **יכלה**. בעיניי זאת הצעה טובה ויפה. בישיבה הקודמת העליתי את בעיית הכתיב של המילה הזאת, אבל לא בגנות ההצעה דיברתי אלא בגנות כללי הכתיב. רציתי לעורר את האקדמיה לתקן את החלטתה על כתיב משקל קְטֻלָה כולו, שהרי ברור לי שאם נתקבל המילה בציבור, היא תיכתב בווי"ו – כמילים **יזמה**, **ישרה** שכתיבן המצוי הוא **יזמה**, **ישרה**, וכמילים אחרות במשקל זה.

א' דותן: לא התנגדתי ל**יכלה** בגלל בעיית הכתיב, אלא בעיקר בגלל החשש שאנחנו נותנים מכשול לפני עיוור. אם נחליט על **יכלה** והיא נתקבל בציבור, היא עשויה להחליף את **יכולת**. ואם הסכנה ידועה מראש, כדאי להימנע ממנה. הייתי בוחר באחת ההצעות מן השורש גל"ם, אבל לא בגלומה, הנראית כשם תואר, ולא בגלומה, הקרובה מדי לגולם.

ש' נאה: אני בעד יכלה. היא מציינת את עיקרו של הפוטנציאל, הדבר שיכול לצאת לפועל. אינני חושב שיש יוצר בלבול ויכלה תירש את יכולת כשם שאין בלבול בין חמרה לחומר או בין תכנה לתוכן.

ע' אורנן: מה הבעיה אם יכללו אנשים בין יכולת ליכלה? אנשים מכלכלים בין עותק להעתק, בין כנס לכינוס ורואים בהן מילים נרדפות. למי זה מפריע? הדוברים יבחרו אם להבחין בין המילים. אותנו זה לא אמור להדאיג.

אני מסכים עם קודמיי שההצעה גלומה, הנשמעת כשם התואר, מתאימה פחות מיכלה. הצירוף יכלה גלומה נשמע טוב, גלומה גלומה – לא. ואשר לכתוב של יכלה, אני מסכים עם האד' כהן שאם המילה טובה, שאלת הכתיב אסור שתהיה מכשול לקבלתה. אין לכרוך את הדברים זה בזה. כללי הכתיב יכולים להשתנות.

א' ממז: אני מסכים עם האד' אורנן.

א' חזן: בוועדה נטתה הכף לצד גלומה לאחר ששאלנו לדעתם של פיזיקאים, ואלה סברו שהשורש גל"ם מתאים יותר מפני ששם התואר גלום משמש בהקשר של פוטנציאל. אני הייתי בעד הצורה גְלֻמָה – כמשקלה של יכלה.

מ' פלורנטיין: הרושם שקיבלתי מארבעת הפיזיקאים שפניתי אליהם היה שתשובותיהם התבססו בעיקר על טעמים האישי.

המילה יכולת מושרשת מאוד, ואינני חושב שתישקף לה סכנה אם תתקבל יכלה. אבל אם תחליף יכלה את יכולת, תהיה יכלה מילה פוליטית. זה יהיה כל הנזק. המילה הלועזית תיעלם, וזה העיקר.

ת' כץ (מרכזת הוועדה למילים בשימוש כללי): בוועדה היה רוב גדול לשורש גל"ם. הבחירה בגלומה, שמבחינת צורתה כמוה כשמות רשומה ושמורה, הייתה בעיקר אסתטית. זאת הייתה הצעת הפונה, וחברי הוועדה אהבו אותה, אבל העיקר כאמור הוא השורש גל"ם משום שממנו שם התואר גלום, המשמש גם כמוכן 'מצוי בפוטנצייה'. באה ההצעה לשם התואר גלומתי ופוגעת בקשר בין שם העצם המוצע לשם התואר המשמש. לטענה ש'פוטנציאל הגלום בדבר' עתיד להפוך ל'הגלומה הגלומה בדבר' אשיב שאין שום צורך בשם התואר. אפשר פשוט לומר 'הגלומה בדבר'.

הפנייה לפיזיקאים נבעה מן הצורך להבין את פירוש המונחים פוטנציאל ופוטנציאלי בפיזיקה. התברר לנו ששם העצם הוא מונח מדעי מדויק – 'הדבר שממנו גוזרים את הכוח' – וששם התואר קרוב מאוד לשימושו הכללי. פוטנציאל כלשון הכללית הוא 'כוח או יכולת הטמונים בדבר אך טרם יצאו אל הפועל'. הבחירה בשורש גל"ם הולכת בכיוון הזה של דבר גלום שטרם התממש. לעומת זאת ביכלה הדגש הוא על האפשרות עצמה. מבחינה זו דומה יכלה – ולטעמי דומה מדיי – למילים יכולת, כוח, כושר, אפשרות. ובאמת בחלק לא מבוטל מן ההקשרים שפוטנציאל משמש בהם, מספיקות

המילים הקיימות. איננו זקוקים למילה המביעה אפשרות, אלא למילה שהרגש בה הוא על חוסר ההתממשות.

י' עופר: כיצד נאמר 'לקוחות פוטנציאליים'?

ת' כץ: לקוחות אפשריים.

ד' שלשיר: גלומה איננה שקופה; קשה להבין שזה פוטנציאל. פוטנצייה פירושה כוח, ומבחינה זו יכולה שקופה הרבה יותר.

מ' בר-אשר: האם הבנתי נכון שפוטנציאל בפיזיקה הוא מונח טכני?

ת' כץ: שם העצם כן. הוועדה למילים בשימוש כללי ניסתה למצוא חלופה שלא תסתור את מובן המונח בפיזיקה. המחשבה הייתה שאם בעתיד יחפשו חלופה עברית למונח בפיזיקה, אפשר יהיה לאמץ את המילה הכללית.

ע' אורנן: המליאה דנה כרגע רק במילה הכללית. איננו צריכים להביא בחשבון שיקולים מעין זה.

מ' בר-אשר: אם אין הערות נוספות, נעבור להצבעה. נצביע תחילה על הצעת הוועדה – שם מן השורש גל"ם – כנגד ההצעה יכולה.

הצבעה

בעד הצעת הוועדה – 7

בעד יְכָלָה – 15

מ' בר-אשר: אני מציע שנעמיד להצבעה את יְכָלָה כנגד גְּלוּמָה.

הצבעה

בעד יְכָלָה – 17

בעד גְּלוּמָה – 1

הוחלט: יְכָלָה (פוטנציאל).

מ' בר-אשר: כעת נפנה לרון בשאר הצעות הוועדה.

ח' סבתו: מבחינה הלכתית רצוי לשמור על הרכיב שבת שבצירוף פלטת שבת. יש הלכות הקשורות לשימוש בפלטה הזאת בשבת, למשל סוגיית החזרת סיר לפלטה, ולכן אני תומך בהצעה כירת שבת.

מ' פלורנטין: הוועדה הקדישה זמן רב לפן ההלכתי. זאת אחת הסיבות להצעה הלא שגרתית למינוח כפול: כירת שבת לצד כירת חימום.

מ' בר-אשר: אף במקרה הזה אני מעדיף שתתקבל אפשרות אחת.

מ' פלורנטין: האם תוסיף הכירה להיקרא כירת שבת גם בימי חול?

מ' בר-אשר: כירת שבת כמוה כשעון שבת.

א' חזן: אין בעיה שכירת שבת תשמש גם בסילבסטר. עם זאת אפשר שאי-נוחות מסוימת תורגש אם יחומם עליה אוכל טרף.

ד' טלשיר: לדעתי במקרה הזה רצוי לחרוג ממנהגו ולקבוע מינוח כפול – גם כירת שבת וגם מה שנראה לי מתאים במיוחד כירת חימום.

ר' גדיש: הבחירה בין שתי האפשרויות היא תלוית מגזר. יש מי שבשבילו הכירה הזאת היא רק כירת שבת ובשביל אחרים היא כירת חימום. שתי האפשרויות אינן בבחינת חידוש, והן נותנות פתרון טוב לכל ציבור המשתמשים בכירה.

מ' בר-אשר: אני מציע שנצביע תחילה על שאלת המינוח הכפול.

הצבעה

9 –	בעד מינוח כפול: כִּירַת שֶׁבֶת, כִּירַת חֲמוּם
12 –	בעד מונח אחד
15 –	בעד כִּירַת שֶׁבֶת
6 –	בעד כִּירַת חֲמוּם

הוחלט: כִּירַת שֶׁבֶת.

מ' מישור: אמור מעתה, יש שני סוגי כיריים: כירת בישול וכירת שבת.

מ' בר-אשר: נכון. כעת נצביע על שתי ההצעות האחרות. בתקופת כהונה אין כפל מונחים. את הצירוף תקופת כהונה אפשר לקצר לכהונה בלבד. החלטות מסוג זה שכיחות אצלנו.

הצבעה

בעד תקופת כְּהֻנָּה, כְּהֻנָּה	– רוב גדול
בעד אֲבִיזְרֵי אֶפְנָה	– רוב גדול

הוחלט: תקופת כְּהֻנָּה, כְּהֻנָּה (קדנציה); אֲבִיזְרֵי אֶפְנָה (אקססוריוז).

ד. מונחי רפואת הלב

ההקדמה לרשימת המונחים (מתוך ההודעה למליאה)

רשימת מונחי רפואת הלב, ובה כ-140 מונחים, הוכנה בוועדה למונחי רפואה, הפועלת באקדמיה משנת תשס"ג. חברי ועדת הרפואה: אנשי המקצוע ד"ר דרור גוברמן, פרופ' צבי גימון (יו"ר), פרופ' יואל דונחין, פרופ' פנחס דניאל לבנסארט (מתשע"ב), ד"ר דוד לברטובסקי (מתשע"א), ד"ר בנימין מזוז, ד"ר שרון עמית (מתש"ע), ד"ר עידית פוזנר, ד"ר דניאל פלוסר (מתשע"ב), פרופ' הלל פרת (חבר-מכותב), פרופ' יהודה שינפלד (מכותב), ד"ר עו"ד משה תירוש; ונציגי האקדמיה ד"ר בנימין אליצור, פרופ' אפרים חזן, פרופ' שמא פרידמן. רכזות הוועדה: איילת הראל (עד תשע"ב) וד"ר טובה שטראוס שרברין (מתשע"ב). את המצע לרשימה הכין ד"ר בנימין מזוז. נכללים בה גם מונחים שאושרו באקדמיה ופורסמו במילון למונחי רפואה שיצא לאור בשנת תשנ"ט והוועדה החליטה לשנותם. מונחים אחרים הקשורים לתחום שאושרו בעבר במקצועות רפואה אחרים ונתרו ללא שינוי, לא נכללו ברשימה. על הרשימה שקדה הוועדה בשנים תשס"ט-תשע"ג. הערות חשובות קיבלה הוועדה ממלכה זמלי, אשת המזכירות המדעית של האקדמיה.

מ' בר-אשר: המליאה מתבקשת לאשר את רשימת מונחי רפואת הלב שלפניה, פרי נוסף מעבודתה המבורכת של הוועדה למונחי הרפואה. לרגל האירוע טרח והגיע חבר ועדת הרפואה ומי שהכין את הרשימה, הקרדיולוג ד"ר בני מזוז. אני מודה לו מאוד ומבקש שימסור את הכרת הטובה שלנו לכל אנשי המקצוע חברי הוועדה. תודה מיוחדת גם לאנשי האקדמיה חברי הוועדה – אפרים חזן, שמא פרידמן ובנימין אליצור – לרכות בעבר איילת הראל ולרכות בהווה טובה שטראוס שרברין.

ר' גדיש: אני רוצה להפנות את תשומת לבכם לכמה חידושים יפים במיוחד שיש ברשימה: **אויץ לֵב** (tachycardia) ו**אט לֵב** (bradycardia), **מְנַגֵּשׁ וְרִידִי**, "פּוֹרֵט" בלעז, שהוא 'התקן ארוך-טווח להזלפה לווריד מרכזי' **מְפַעֵם** (דפיברילטור), **מְשַׁקֵּף חֶזֶה** (thoracoscope) ו**שְׁקִיפַת חֶזֶה** (thoracoscopy). שני החידושים האחרונים – **מְשַׁקֵּף וְשְׁקִיפָה** – יוכלו לשמש אותנו גם בעתיד, עת נחפש חלופות עבריות למכשירים אחרים בעלי הרכיב -scope ולסוגים אחרים של -scopy.

מ' בר-אשר: הגם שהוא לא ברשימה, מה על הצירוף הרווח **אירוע לבבי?** שמעתי גם רופאים שמשתמשים בו.

ב' מזוז (חבר הוועדה): **אירוע לבבי** נשמע כמו אירוע משמח. בישיבה האחרונה החלטנו על **אירוע לב**.

ט' שטראוס שרברין (רכזת הוועדה): בוועדה היו חילוקי דעות בעניין הזה. בסופו של

דבר הועדף מבנה הסמיכות, דוגמת **אירוע לב**, או סמיכות מפורקת של **הלב**, ונדחו האפשרויות האחרות: שם התואר **לכבי** וחידוש שם התואר **לְבִי**.

מ' בר-אשר: בדרך זו תמך חבר האקדמיה המנוח אהרן מירסקי. אני זוכר שבאחד הדיונים הוא דיבר על **מעשה חינוך** ולא על **מעשה חינוכי**. כעת נצביע על אישור הרשימה.

הצבעה

בעד אישור רשימת מונחי רפואת הלב – רוב גדול.

אושרה רשימת מונחי רפואת הלב.

[הערת העורך: השלמות לרשימה אושרו במליאה בישיבה שלג, להלן 168–169].

ה. מונחים שונים

הודעת ועדת המינוח המרכזית

1. מיליארד, ביליון, טריליון

ועדת המינוח המרכזית נדרשה לשאלה מה יהיה המונח שימשש דוברי עברית ל- 10^{12} : בעקבות חוות הדעת שנתנו אנשי מתמטיקה ואנשי כלכלה כאחד הוחלט לאמץ את הנוהג הרווח למונח השלישי, וכן לאמץ את השמות האמריקניים למספרים הגבוהים יותר:

מיליון	1,000,000	10^6
מיליארד	1,000,000,000	10^9
טריליון	1,000,000,000,000	10^{12}
קוודריליון	1,000,000,000,000,000	10^{15}
קווינטיליון	1,000,000,000,000,000,000	10^{18}

רקע

המונחים המשמשים:

המקובל בישראל	לפי האקדמיה	השיטה הבריטית	השיטה האמריקנית		
מיליון	מיליון	מיליון	מיליון	1,000,000	10^6
מיליארד	מילארד	מיליארד	ביליון	1,000,000,000	10^9
טריליון	ביליון	ביליון	טריליון	1,000,000,000,000	10^{12}
[לא נפוץ]	-	אלף ביליון / ביליארד	קוודריליון	1,000,000,000,000,000	10^{15}
[לא נפוץ]	טריליון	טריליון	קווינטיליון	1,000,000,000,000,000,000	10^{18}

2. קונגלומרט (בגאולוגיה) – תלְפִיד נְחָלִים

ועדת המינוח המרכזית החליטה לאמץ את המונח המשמש תלְפִיד נְחָלִים.

רקע

במונחי גאוגרפיה משנת תשי"ט נקבע קונְגְלוֹמֶרְט. מדובר בסלע שנוצר בנחלים, באגמים ובחופי ימים מהתלכדות אבנים וחלקיקים קטנים.

ר' גדיש: כפי שאתם רואים, ועדת המינוח ממליצה לאמץ את המונח הנוהג תלְכִיד נחלים חלף קונגלומרט ואת שמות המספרים הגדולים הנוהגים בישראל, שהם עירוב של שתי שיטות – האמריקנית והאירופית.

מ' בר-אשר: איש לא ערער על הודעת הוועדה, והיא מתאשרת מאליה.

בלי הצבעה אומצו המונח תלְפִיד הַנְחָלִים (קונגלומרט) והמספרים הגדולים הנוהגים בישראל מיליון (10⁶), מילָרד (10⁹), טְרִילְיוֹן (10¹²), קְוִדְרִילְיוֹן (10¹⁵), קְוִינְטִילְיוֹן (10¹⁸).

1. מינוי ועדה לבדיקת סגולותיהם של מועמדים לאקדמיה ומינוי יושב ראש ועדת הדקדוק

מ' בר-אשר: אני מודיע בזה על הקמת ועדה לבדיקת סגולותיהם של מועמדים לאקדמיה. אני מציע שכראש הוועדה ישב אהרן דותן ועמו יהיו קציעה כ"ץ, אמציה פורת, שמואל פסברג ושמעון שרביט. אני קורא לחברים להגיש הצעות מנומקות למועמדים.

א' פורת: אני מבקש לא להתמנות לוועדה.

מ' בר-אשר: אם כך אני מציע במקומך את אבי הורביץ.

מונתה ועדה לבדיקת סגולותיהם של המועמדים לאקדמיה בהרכב זה: אהרן דותן (יו"ר), אבי הורביץ, קציעה כ"ץ, שמואל פסברג ושמעון שרביט.

מ' בר-אשר: חברנו חיים כהן ביקש לסיים את כהונתו בראש ועדת הדקדוק בשל תפקידיו האחרים באקדמיה כעורך המילון ההיסטורי וכחבר המנהלה של האקדמיה. אני מודה לו על תרומתו לוועדה ומציע במקומו את יוסף עופר.

פה אחד נבחר בהצבעה יוסף עופר ליושב ראש ועדת הדקדוק.

ז. אישור מחודש של תקציב האקדמיה לשנת 2012

מ' בר-אשר: בתקציב שנת 2012 שהסתיימה חלו שינויים והם טעונים אישור המליאה למפרע. עד שנדע מה תקציבנו לשנת 2013 יחלפו עוד חודשים. ככל הידוע לנו, בסיס

התקציב של האקדמיה, כלומר הכסף שנקבל ממשד התרבות, עומד על תשעה מיליון שקל, ועוד כמיליון שקלים נגייס ממקורות אחרים. בינתיים נקבל ממשד התרבות מדי חודש בחודשו 1/12 מתקציב השנה החולפת.

אינני רוצה שעבודת התשתית במילון ההיסטורי תסתיים בשנת 2300. דיווחנו לכם על תחילת העבודה במדור החדש לספרות הרכנית, האמון על התקופה שלמך 1050 לסה"נ. כרגע אנו מתמקדים ברש"י וברמב"ם, שחיבוריהם השפיעו השפעה מרובה על העברית מימיהם ואילך. ואולם כדי להאיץ את העבודה במילון עלינו להשיג תוספת לתקציב האקדמיה ולקבל עובדים חדשים. מכאן חשיבות בהעלאת קרנה של האקדמיה בעיני העם ונבחריו. כחלק מחיזוק הקשר עם הציבור ומהשירות לציבור יצא לפני חודשים ספורים היישומון "איך אומרים בעברית" או בשמו האחר "החלופון". בעלי תלפונים חכמים יכולים להוריד את היישומון הזה חינם אין כסף ולקבל את מקבילותיהן העבריות של מאות מילים לועזיות רווחות. הביקוש לחלופון עצום, ואני מבקש ליישר את חילם של רונית גריש ותמר כץ מן המזכירות המדעית ושל אפרים ברקוביץ ממדור המחשוב, שעמלו רבות להוצאת המיזם אל הפועל.

הגדלת תקציב האקדמיה קשורה קשר הדוק להחלטה הדרמטית של הממשלה על הקמת קריית הלשון העברית. הממשלה העמידה לרשותנו תקציב להכנת תכנית הקריה, ואני מקווה שבקרוב ייבחר המגרש. אנו מעדיפים את המגרש שבין בניין הג'וינט לבית הספר התיכון שליד האוניברסיטה. 6,100 מטרים אפשר לבנות עליו. כל חלקי האקדמיה צפויים לגדול, ובהם שתי זרועות האקדמיה המרכזיות: המילון ההיסטורי והמזכירות המדעית. זאת הזדמנות להודות למנכ"לית טלי בן-יהודה על פועלה הרב.

מ' פלורנטיין: האם אפשר לדעת כמה כסף מקבלת האקדמיה בעבור המינוי על מאגרי המילון ההיסטורי? נראה לי נכון לפתוח אותם לציבור חינם. צעד זה גם יכול להיות מלווה בפרסום חיובי לאקדמיה.

מ' בר-אשר: מדובר בפחות ממאה אלף שקל.

ט' בן-יהודה: למאגרים יש יכלה להכניס הרבה יותר כסף. איננו רוצים לוותר על ההכנסה ממאגרים בלי למצוא גורם שיממן את העלויות.

מ' בר-אשר: יש סיכוי שבמשד ראש הממשלה ייענו לבקשתנו ויעמידו לרשותנו תקציב כדי שנוכל לפתוח את המאגרים לעולם כולו – זאת במסגרת תכנית המשד להעצמת תשתיות מורשת לאומית.

מ' פלורנטיין: מתי ייסרקו כתבי העת של האקדמיה – "לשוננו" ו"לשוננו לעם"?

ט' בן-יהודה: המוסד המנווט את סריקת כתבי העת וקובע את סדר העדיפויות הוא הספרייה הלאומית. ככל הידוע לי "לשוננו" הוא הבא בתור. האקדמיה מצויה כעת בשלבים אחרונים של חתימת החוזה על סריקת כרכי "לשוננו" עם Jstore.

מ' בר-אשר: גם השלמנו את מפתחות "לשוננו" עד שנת תש"ע, והם יהיו חלק מהפרויקט כולו.

ד' שלשיר: מתי יעלו לאתר המילון ההיסטורי מאגרי העברית החדשה?

ט' בן-יהודה: מאגרי הספרות החדשה אוחדו עם מאגרי הספרות העתיקה. עתה עובדים על עיצוב אתר המאגרים מחדש. הוא ייראה אחרת, יהיה ידידותי בהרבה למשתמשים ואפשר יהיה להפיק ממנו הרבה יותר מידע. כשהעבודה הזאת תושלם, יהיה מאגר העברית החדשה זמין.

י' עופר: מה פשר ההוצאה המותנית בהכנסה של חצי מיליון?

ט' בן-יהודה: יש לזה בעיקר ערך הצהרתי. הסעיף הזה בא לומר שהתקציב העומד לרשותנו אינו מספיק לנו. זה קשור לתוספת שביקשנו לשכר העובדים. ואולם הדיונים בנושא הזה עם הממונה על השכר באוצר עוד לא הבשילו לידי הסכם.

מ' בר-אשר: לבקשת משרד התרבות, אני מבקש מכם לאשר למפרע את השינויים בתקציב שנת 2012. אני גם רוצה לציין את היחסים המצוינים שהתפתחו עם משרד התרבות בשנה האחרונה.

בהצבעה אושר למפרע ברוב גדול תקציב האקדמיה לשנת 2012.
 התקציב המפורט – ראו להלן, עמ' 254–256.

ח. אישור הודעת ועדת הדקדוק

[בטעות נשמט סעיף זה מן המהדורה המודפסת של הכרך ויצורף כנספח בסוף המהדורה המודפסת של כרך הזיכרונות סח-סט].

הודעת ועדת הדקדוק

1. צורת היחיד היא אָזִיק וברבים אָזִיקים. הערה: צורת הרבים העולה מן המקרא היא אָזִיקים, וצורת היחיד הנגזרת ממנה על פי דרכה של העברית היא אָזִק.

רקע
במקרא באות הצורות האלה: זָקִים ("וְאִם אֲסוּרִים בְּזָקִים יִלְכְּדוּן בְּחַבְלֵי עֲנִי", איוב לו, ח); הָאֲזִיקִים, בְּאֲזִיקִים (ירמיהו מ) – כנראה תמורת הָאֲזִיקִים (השוו וְהָאֲסַפְסוּף, הַסּוּרִים [הָאֲסוּרִים, קהלת ד, יד], הַרְמִים [=הָאֲרָמִים, דברי הימים ב, כב, ה]).
שורש המילה הוא זק"ק, שמשמעו קשירה וכפיתה (וממנו זָקָה, זָקוּק), והאל"ף היא מעין אל"ף קדימה.
במילונים (אבן-שושן, רב-מילים) מובאת צורת היחיד אָזִק, העולה מצורת הרבים אָזִיקים (השוו חֲמֵשׁ-חֲמִשִּׁים).

בשיקולים שהביאו להחלטה על הצורות אָזִיק-אָזִיקים: (א) צורת היחיד אזיק היא הצורה הרווחת, למשל בצירוף 'אזיק אלקטרוני'. (ב) בלשונו משמש השורש אז"ק שנגזר מן אזיקים, כגון בפועל אָזִק ובתואר אָזוּק (יש גם במילוני האקדמיה). על כן נמנתה הוועדה והחליטה לנתק את הנוהג בעברית החדשה מן המערכת המקראית.

2. צורות הרבים של אָחוּ היא אָחוּים. נטייתו: אָחוּ, אָחוּי, אָחוּים, אָחוּיִם.

רקע
המילה אָחוּ באה במקרא שלוש פעמים (בראשית מא ב, יח; איוב ח יא). יש הרואים במילה אחים בפסוק "כִּי הוּא בֶן אַחִים יִפְרִיא" (הושע יג, טו) צורת רבים של אָחוּ (אבן עזרא וכן אבן ג'נאח בספר השרשים: "והקבוץ [של אחו] והוא בין אחים יפריא והוא קבוץ חסר הלמד"). כך הבין את המילה גם מנדלי מו"ס, והוא משתמש בה בכתביו. המילה המקבילה בתרגומי המקרא לארמית היא אָחוּא.

בן-יהודה קובע בערך אָחוּ: "אינו נוטה ואינו מתרבה". ברקלי וכן אבן-שושן במהדורה ראשונה מביאים נטייה מלאה: אָחוּ, אָחוּי, אָחוּים, אָחוּיִם. נראה שהם סמכו על רד"ק בספר השרשים: "והרבים כי הוא בין אחים יפריא ומשפטו אָחוּים" [כך הניקוד כבר בדפ' ונציה ש"ז]; במהדורות מאוחרות אבן-שושן זהיר יותר: אָחוּים?
הוועדה החליטה לאמץ את הנטייה על דרך הסגוליים בקיום הווי"ו השורשית.

3. צורת הנקבה של עִיר היא עִירָה.

רקע

צורת הנקבה של עִיר אינה מתועדת ברוב המילונים; במילון כל־בו לחקלאות (זגורודסקי) – עִירָה; כך נקבעה צורת הערך גם במפעל המילון ההיסטורי. צורה נוספת שנשקלה: עִירָה בצירי על דרך נטיית שמות כגון לִיל לילו ושמות נקבה כגון צִידָה (לצד צִיד).

הוועדה קבעה את הצורה עִירָה על פי נטיית השם עִיר במקרא: עִירָה (בראשית מט, יא) וכדרך שנמצא גם שִׁיתו מן שִׁית, דִּישוּ מן דִּישׁ.

4. נטיית השורשים טו"ב וינ"ק בבניין הפעיל הפעלים מן השורש ינ"ק נוטים בבניין הפעיל הן על דרך פ"י הן על דרך ע"ו: הִינִיקָה מִינִיקוֹת תִּינִיק לְהִינִיק, הִנִיקָה מִנִּיקוֹת תִּנִּיק לְהִנִּיק. גם בפעלים מן השורש טו"ב שתי הדרכים אפשריות: הִטִּיב מְטִיבִים או הִיטִיב מְיִטִּיבִים; בעתיד ובמקור הצורות הרווחות הן על דרך פ"י: יִיטִיב לְהִיטִיב.

5. מקור נפעל ע"ע (השלמה לכלל): לדוגמאות לצורות שם הפועל של בניין נפעל בפועלי ע"ע – לְהִסָּב, לְהִסָּב – נוספת הדוגמה לְהִסָּב.

רקע

הצורה להיסוב על פי צורות במקרא – הִבּוֹק, הִבּוֹז (ישעיהו כד, ג); בעברית החדשה רווח להידום, להיסוב.

6. הפועל יָזָה בהבלעת הנו"ן הפועל יָזָה יתווסף לרשימת הפעלים מגזרת פ"נ הנוטים תמיד בהבלעת הנו"ן.

7. צורת הרבים של שמות בסיומת ׀ו ובסיומת ׀י
 א. צורת הרבים של שמות המסתיימים ב־ו, כגון קִנְגוּרוֹ, גִּנוֹ (שמות יונקים), קִקְדוֹ, מְרַבּוֹ (שמות עופות) היא בסיומת ׀וֹאִים, כגון קִנְגוּרוֹאִים, מְרַבּוֹאִים.
 ב. צורת הרבים של שמות המסתיימים ב־י, כגון יִרְגָּזִי, עוֹרְבָּנִי, שְׂכָוִי, תְּכִי היא בסיומת ׀ים, כגון יִרְגָּזִים, תְּכִים. במקרא תְּכִים.

רקע

החלטות אלו מרחיבות החלטות קודמות של האקדמיה על שמות יחידים:
 * צורת הרבים של מְרַבּוֹ (שם עוף) היא מְרַבּוֹאִים (ישיבה סז, תשכ"ה).
 * צורת הרבים של תְּכִי היא תְּכִים. במקרא תְּכִים (ישיבה רכה, תשנ"ו).

בלי הצבעה נתאשרה ההודעה בישיבת המליאה.